

У СХОВАХ ЧАСУ

Вікінгі... з Падзвіння

У мінскага філолага Сяргея Іванова ёсць свой погляд на адну з цікавых старонак беларускай мінуўшчыны

Іван Яцкавец

Пад час філалагічных падарожжаў у гісторыю Сяргей Іванов даследую старажытную тэрміналогію. Напрыклад, пра тое, што мова вікінгаў была вельмі адметнай, а словы з іх ужытку, якія даносяць старажытных крыніцы, не маюць ні славянскіх, ні германскіх пракаранёў, Сяргей Іванов даведаўся ад беларускіх мовазнаўцаў. Сам жа выпускнік філалагічнага факультэта БДУ родам з Верхнядзвіншчыны, з берагоў Дзвіны, па якой, мяркуюцца, хадзілі некалі судны тых тамянных ваяроў. І таму яму стала цікава: а як маглі ўзнікнуць слова вікінгі? Якая ў яго, калі казаць навуковай мовай, этымалогія?

Пошукі вяліся ў асноўным сярод лексікі, якая і сёння ўжываецца на тэрыторыі беларускага-латышкага памежжа. “На мой погляд, слова “вікінг” аднакарэннае з беларускімі словамі “ўвіхацца”, “ўвішны”, — разважае Сяргей. — Так у нас кажуць пра тых, хто вельмі старанны, і здольны, як гаворыцца, тры справы за раз рабіць”.

Па яго словах, каб выжыць у складаных умовах пастаянных паходаў, вікінгі бралі да сябе ў экіпажы лодак самых спрытных, фізічна падрыхтаваных юнакоў. Ён лёгка ўяўляе сабе карціну: вікінгі ўдзельнічалі ў нейкіх змаганнях, страцілі

сваіх сяброў. І вось вікінгі прыйшлі на радзіму, у Падзвінне, дабраць экіпаж. Бо браць жа трэба сваіх, якія на той жа мове размаўляюць. Набраўшы рэкрутаў, заўважаюць, нейкі хлопец гадоў пад 17 таксама хоча ў паход, ды матка не пускае. А без дазволу маці, кажуць традыцыйні продкаў, выпраўляцца ў дарогу нельга. Ударылі ў бубен — вікінгі, а іх было, сцвярджаюць даследчыкі, ад 30 да 50 у вялікай лодцы, вёслы паднялі. “Мне бачыцца, як той адчайны хлапец, спадзеючыся на ўдачу, скача з берага, прабягае ад носа лодкі ўздоўж яе прама па паднятых вёслах ды садзіцца на карму, — малюе ўяўную карцінку з даўніны Сяргей Іванов. — Гэта і ёсць будучы вікінг. Бо ў ім ёсць увішнасьць, ён і ўдаччкі, шчаслівец. Бо прабегчы вёсел 15 ці 25 і не сарвацца ў ваду — гэта як прайсці комплексную вайсковую медкасію. Адрозніччана, што маладзец не крывы, не кульгавы, у яго зрок добры, каардынацыя рухаў таксама, добры тонус мышцаў, вестыбулярны апарат у норме і гэтак далей”. Пра такі “метад набору кадраў” вікінгамі Сяргей і чытаў у адным мастацкім творы.

Гіпотэзу пра тое, што некалькі вікінгі-ваяры былі ўраджэнцамі поўначы Беларусі, Падзвіння, а значыць, нашымі прадаўнімі землякамі, сведчаць, па словах

Па гэтых берагах Дзвіны некалі хадзілі вікінгі

Сяргея Іванова, і знаходкі археолагаў. Як аргумент ён прыводзіць таксама меркаванне вядомага даследчыка старажытнасці Льва Гумілёва, які сцвярджаў: вікінгі з’явіліся ў басейне Балтыкі ў V стагоддзі. А прыходзілі яны туды рачным шляхам, праз Заходнюю Дзвіну і Нёман.

Сяргей чытае шмат гістарычнай, мастацкай літаратуры, шукае летапісныя дакументы пра вікінгаў і іх справы. “Хто былі вікінгі — ваяры ці гандляры? — разважае ён. — Яны кантралявалі гандлёвыя перавозкі па рэках. Гэта

былі своеасаблівыя канвоі, якія суправаджалі грузы і заўсёды маглі ўступіць у бітву”. Сяргей Іванов, аналізуючы тэрміналогію вікінгаў, прыйшоў да высновы: вікінгі з часам стварылі ў Еўрапейскім рэгіёне моцную сілавую структуру. А на чале іх стаяў не хто іншы, як знакаміты гістарычны Рагвалод, які аб’ядноўваў у сабе і свецкую сілавую, і духоўную ўладу. Бо “рагаліс” па-латышску азначае чарадзей, гэта слова балцкае, а па славянску ён “влад” — уладар. Адсюль, па меркаванні даследчыка, паходзіць і слова волаты.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Вянок вершаў для сяброў

У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі прэзентаваны кнігі паводле твораў Максіма Багдановіча. Вершы выйшлі на дзесяці мовах да 120-х угодкаў класіка. Тры кнігі — тры вершы: “Служкі ткачы”, “Пагоня” і “Раманс”. А перакладзены яны на англійскую, балгарскую, латышскую, літоўскую, нямецкую, украінскую, французскую і іншыя мовы.

Людміла Малей

Вечар сабраў аматараў творчасці паэта, публіцыста, літаратуразнаўца, перакладчыка. Кнігі падрыхтаваны і выдадзены Беларускім фондам культуры, Міністэрствам культуры, Літаратурным музеем Максіма Багдановіча.

Намеснік міністра культуры Беларусі Тадэвуш Стружэцкі адзначыў, што Максім Багдановіч як паэт — асаблівы, кожны ўспрымае яго паэзію па-свойму. Тонкі лірык, чалавек з моцнай грамадзянскай пазіцыяй, прывяціў шэраг твораў Бацькаўшчыне.

Петэр Дзетмар чытае вершы Максіма Багдановіча

Згадаем хаця б радкі: “Беларусь, твой народ дачакаецца // Залацістага, яснага дня...” Аўтар прадмовы да трохкніжжа, пісьменнік Анатоль Бутэвіч падкрэсліў на сустрэчы: Багдановіч усёй творчасцю даказаў, што беларуская мова такая ж еўрапейская, як і іншыя,

на якіх прагучаць вершы. Перакладаючы творы такіх аўтараў, як Шылер, Гейнэ, Дантэ, Гарацый, паэт выявіў яе выдатныя якасці.

Вершы і песні “Служкі ткачы”, “Пагоня”, “Зорка Венера” і іншыя ў выкананні пад гітару артыстаў Тэатра аднаго актёра “Зніч” Вячаслава Статкевіча і Сяргея Сарокіна прыдалі імпрэзе асаблівую цэльнасць. Сімвалічна ў коле дыпламатаў, якія прысутнічалі на вечарыне, гучалі несмяротныя радкі з багдановічаўскага верша:

“Нашто ж на зямлі
Сваркі і звадкі,
боль і горыч,

Калі ўсе мы разам ляцім
Да зор?”

Старшыня Беларускага фонда культуры Уладзімір Гілеп, які займаўся падрыхтоўкай выдання, парадваўся, што цяпер творчасць аўтара “Вянка” папулярная і за мяжой. Вершы М. Багдановіча гучалі на вечары на розных мовах. Чыталі іх пасол Вялікабрытаніі ў Беларусі Розмары Томас, кіраўнік літоўскай дыпматсіі Эдмінас Багдонас, намеснік пасада ФРГ Петэр Дзетмар, пастаянны прадстаўнік Украіны ў органах СНД Іван Бунечка, намеснік старшыні таварыства “Беларусь—Балгарыя” Аксана Бубнова.

ПРА ШТО СЛОВА ГАВОРЫЦЬ

Прыгажосць натхняе на шэдэўры

У народзе кажуць: не бывае дрэннага надвор’я, а бывае дрэннае адзенне. Сёння я запрашаю ўсіх на своеасаблівы моўна-модны праменад.

Справа ў тым, што некаторыя словы з галіны моды толькі нядаўна ўвайшлі ва ўжытак і не зусім зразумелыя. Дарэчы, беларускіх слоўнікаў па моднай тэрміналогіі я, прынамсі, пакуль не сустракала. Ведаю, выдаваліся такія ў Вялікабрытаніі, Францыі, Расіі. Ёсць пераклад на рускую мову “Слоўніка мовы” Крысціяна Дыёра. Мы ж узгадаем найбольш актуальныя да моды сочыць за *тэндэмамі* і па магчымасці выбірае *брэндавыя* рэчы. *Трэнд* — ад адпаведнага англійскага слова, абазначае модную тэндэнцыю. Ад яго ўтварылася найменне асобы *трэндсетар*. Прасцей кажучы, гэта заканадаўца мод. Чалавек, які тонка адчувае перамены ў модных тэндэнцыях і загадзя, нават да трансляцыі іх на модных паказах, ведае, што будзе модна заўтра.

Карані назоўніка *брэнд* — у старажытнаскандынаўскай мове. Першапачаткова адпаведны корань меў значэнне “агонь, пекчы”. Так называлася кляймо, якім уладальнікі дамашняй жывёлы памячалі яе. Для сучаснага ж чалавека брэнд — амаль тое ж, што і таварны знак або гандлёвая марка. Тэрмінам *брэнд* многія абазначаюць не ўсякі таварны знак, а толькі шырока вядомы.

Самыя модныя тэндэнцыі сезона называюць тэрмінам *маст-хэв*. Хто ведае англійскую мову, здагадаецца, што слова адтуль. *Маст* — гэта ‘павінен’, а *хэв* — ‘мець’. Атрымліваецца, *маст-хэв* — рэчы, якія павінен мець кожны заўзя-

ты моднік. Прыгажуні любяць пакапацца ў гардэробе мамы ці бабулі з мэтай адшукаць *вінтажную* рэч. Здаецца, французскі тэрмін *вінтаж* знаёмы ўсім. Але складана вызначыць, колькі гадоў павінна быць рэчы, каб яна лічылася *вінтажнай*. Удакладняем: сапраўды *вінтажнымі* лічацца рэчы, якім больш за 15 гадоў.

Яшчэ адзін папулярны стыль — *ню-лук*. Таксама слова англійскае, літаральна: новы позірк, новае аблічча. Гэта элігантны, жаночкі, рамантычны стыль адзення, прапанаваны Крысціянам Дыёрам яшчэ ў 1947 годзе.

І выраз *прэт-а-партэ* часта можна чуць сёння. Ён з французскай мовы і абазначае адзенне, гатовае для нашэння. *Прэт-а-партэ* — гэта калекцыя адзення для масавай вытворчасці. Прадаецца ў маленькіх буціках салонаў “высокай моды” і ў буйных магазінах.

Дарэчы, пра высокую моду. Ці, як яшчэ кажуць, моду *ад куцюр*. Гэта сапраўднае швейнае мастацтва высокай якасці. Сюды адносяцца творчасць вядучых салонаў мод. Гэта і ўнікальныя мадэлі, што ствараюцца ў знакамітых салонах мод на заказ кліента. Пяніцце *ад куцюр* узнікла ў сярэдзіне XIX стагоддзя, калі з’явіліся першыя салоны мод і першыя мадэльеры. Мода *ад куцюр* абавязана сваім з’яўленнем Чарльзу Фрэдэрыку Уорту. У 1858-м гэты англійскі мадэльер адкрыў у Парыжы свой Дом мадэляў і першым размеркаваў калекцыі па сезонах.

Падрыхтавала **Вераніка Бандаровіч**

